

ВІДГУК

**офіційного опонента
на дисертацію Москаленко Ольги Володимирівни
«Розвиток ціннісно-сміслової сфери у майбутніх фахівців технічного
профілю», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
психологічних наук за спеціальністю
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія**

Дослідження ціннісно-сміслової проблематики сучасної молоді в умовах соціально-економічного розвитку суспільства та підвищення попиту на фахівців технічних спеціальностей, набуває особливої актуальності. З огляду на вимоги щодо якості підготовки випускників вищих навчальних закладів, поряд професійної підготовки стоять якості особистісні, такі як прагнення до самовдосконалення, вміння злагоджено працювати у команді, налагоджувати партнерські стосунки, а також уміння відстоювати власні інтереси та цінності. Студентська молодь є стратегічно важливою ланкою, що відображає та визначає загальні тенденції розвитку і перспективи майбутнього суспільства. Саме тому зміни світоглядної позиції, життєвих пріоритетів та ціннісних орієнтацій, шляхів розв'язання проблемних ситуацій у професійній та міжособистісній взаємодії сучасної молоді мають перебувати у колі уваги науковців.

Оцінюючи дисертаційне дослідження, слід погодитись із визначенням об'єкта та предмета дослідження, постановкою мети і визначенням основних завдань дослідження. Гіпотези відзначаються евристичністю, вдумливо обрані дослідницькі шляхи і методи, які дають змогу системно та аргументовано розкрити тему дослідження.

У сучасній науковій літературі спостерігається розмаїття підходів до визначення таких наукових категорій, як «цінність», «ціннісні орієнтації» та «смысл». Однак, незважаючи на це, понятійно-категоріальний апарат дисертаційного дослідження характеризується визначеністю, чіткістю формулювань та логічністю.

Матеріали першого розділу «Теоретико-методологічний аналіз проблеми дослідження ціннісно-сислової сфери особистості в психологічній науці» свідчать про ґрунтовне вивчення та кваліфікований аналіз дисертанткою літературних джерел з визначеного питання, систематизацію та диференціацію існуючих теоретичних підходів до проблеми ціннісно-сислової сфери у зарубіжній та вітчизняній літературі.

У результаті узагальнення теоретичних даних дисертантка сформулювала визначення ключових для даного дисертаційного дослідження психологічних категорій, таких як: «цінності», «ціннісні орієнтації», «смысл» - та їх поєднання у феномені ціннісно-сислової сфери особистості. Детально розкрито психологічні особливості розвитку особистості студента в період навчання у ВНЗ, зокрема ціннісний аспект.

На основі результатів та ідей, висвітлених в опрацьованій психологічній та педагогічній літературі, дисертанткою представлено структурну теоретичну модель ціннісно-сислової сфери особистості студента, що складається з 4 взаємозалежних компонентів. Запропонована модель є логічним завершенням першого розділу і базовим елементом для реалізації подальшого експериментального дослідження.

У другому розділі «Емпіричне дослідження особливостей ціннісно-сислової сфери особистості студента технічного профілю» авторкою окреслено загальну стратегію емпіричного дослідження, описано методики, використані для дослідження структурних елементів запропонованої моделі ціннісно-сислової сфери особистості.

Розглянуто динаміку ступеня розвитку визначених компонентів у студентів від 2-го до 5-го курсів, що слугувало підставою для визначення пріоритетних напрямків та акцентів під час подальшої розробки програми активного соціально-психологічного навчання.

Заслуговують уваги визначені дисертанткою критерії оцінювання та рівні розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості, а саме: високий, середній та низький, що ґрунтуються на відповідних показниках визначених компонентів теоретичної структурної моделі.

Застосування достатньої за обсягом репрезентативної вибірки, адекватних психологічних методик, коректної математико-статистичної обробки отриманих даних свідчить про те, що результати дисертаційного дослідження Москаленко Ольги Володимирівни є достовірними.

У третьому розділі «Активне соціально-психологічне навчання як засіб розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості студента» представлено та обґрунтовано загальну стратегію формувального експерименту, розглянуто організацію та особливості проведення запропонованої тренінгової програми, засадами котрої стали розвиток спрямованості та самоусвідомлення, аспекти саморегуляції та комунікації і власне ціннісно-сміслова сфера особистості студента.

Дисертантка, спираючись на обрану стратегію та отримані емпіричні дані, послідовно описала етапи, шляхи та технології формування і розвитку визначених у моделі компонентів, а також комунікативної сфери, що визначена дисертанткою як така, що є слабо розвиненою у студентів технічного профілю. Аналіз результативності застосованої тренінгової програми засвідчив її ефективність, що виявляється у чіткому усвідомленні та прийнятті власної спрямованості певного виду, організації та структуризації ціннісної ієрархії, виразності в осмисленні та конкретизації життєвих цілей особистості.

У зв'язку з цим треба наголосити на практичному значенні та прогностичному потенціалі. Результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у психологічному консультуванні, психодіагностичній, психокорекційній роботі психологів, а також доцільним є їх включення в зміст циклу психологічних дисциплін.

Автореферат та публікації авторки відображають основні положення дисертації.

Оцінюючи в цілому позитивно проведене О.В. Москаленко дослідження, слід висловити певні зауваження і побажання:

- 1) Обсяг першого розділу дисертації слід було б зменшити за рахунок узагальнень та акцентування уваги на найбільш суттєвих, визначальних підходах, що вплинули на подальшу стратегію проведення дисертаційного дослідження.
- 2) Означене дослідження було б повнішим із урахуванням гендерного аспекту особливостей сформованості та рівня розвитку визначених компонентів теоретичної структурної моделі, а також мало вплив на показники загального рівня та змісту ціннісно-сміслової сфери особистості студента технічного профілю. Ми вважаємо, що у цьому руслі можуть виникнути нові значущі особливості, які слід урахувати і під час побудови тренінгової програми.
- 3) Враховуючи представлений аналіз результатів формувального експерименту, слід зазначити, що конкретні механізми тренінгових впливів бажано було б висвітити більш детально, також не зовсім зрозуміло, як співвідносяться компоненти структурної теоретичної моделі з тренінговими блоками запропонованої програми соціально-психологічного навчання.
- 4) У ретельно проведеному емпіричному дослідженні багато уваги приділено рівням розвитку визначених структурною моделлю компонентів, тоді як під час проведення формувального експерименту не зрозуміло, чи здійснено диференційний підхід до учасників тренінгу і чи мають відрізнятися тренінгові засоби для учасників з різними рівнями розвитку ціннісно-сміслової сфери.
- 5) Дисертація не позбавлена пунктуаційних та орфографічних помилок.

Проте висловлені вище побажання та зауваження не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, яке за своїм науковим рівнем,

новизною у дослідженні проблеми, теоретичним і практичним значенням є прикладом успішного поєднання теоретичної й експериментальної науково-дослідної роботи.

Отже, все вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертація Москаленко Ольги Володимирівни «Розвиток ціннісно-сислової сфери у майбутніх фахівців технічного профілю» є самостійним, завершеним дослідженням актуальної проблеми, що становить теоретичний інтерес і має практичне значення.

За формою дисертаційне дослідження відповідає вимогам МОН України щодо написання кандидатських дисертацій, а її авторка Москаленко Ольга Володимирівна заслуговує на присудження ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

**доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Миколаївського національного
університету імені В.О.Сухомлинського**

Н.О. Євдокимова

